

В. К. МОСКАЛЕЦЬ, здобувач, Докторська Школа НаУКМА, Київ

БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЄВРЕЙСЬКИХ ПІДПРИЄМЦІВ ДРОГОБИЧА І БОРИСЛАВА ЯК ІНДИКАТОР МОДЕРНОСТІ

Автор аналізує благодійну діяльність єврейської спільноти Дрогобича та Борислава, зокрема підприємців в другій половині XIX століття. Метою статті є продемонструвати харитативні стратегії та напрямки діяльності як організацій так і окремих осіб і з'ясувати роль західноєвропейських товариств у зміні цих стратегій.

Ключові слова: благодійництво, єврейська спільнота, шпиталі, школи, соціальна поведінка.

Постановка проблеми. Дрогобич є цікавим та важливим для дослідження єврейської благодійності, з огляду на присутність у ньому в XIX ст. значної кількості, як єврейських підприємців, так і робітників. Благодійність, як засіб для об'єднання різних соціальних прошарків єврейської громади дозволяє по новому глянути на стосунки між підприємцями та робітниками та на життя спільноти в цілому.

Якщо ми глянемо на Дрогобич кінця XIX ст., то побачимо, що там присутні різні моделі благодійності, які могли співіснувати водночас. Перша з них – це благодійність, представлена західноєвропейськими організаціями Фондації барона і баронеси Гірш та Альянс Ізраеліт Універсаль. Ці організації, які, втім мали місцеві філії, були спрямовані на акультурацію та інтеграцію східноєвропейського єврейства, зокрема в Галичині. Іншою моделлю благодійності була діяльність дрогобицьких підприємців та лідерів спільноти, яку вони провадили за допомогою власних товариств.

Метою статті є з'ясувати які види благодійності існували у Дрогобичі та Бориславі, щоб зрозуміти їхню залежність від індустріального середовища регіону, та прослідкувати як з'являються перші ознаки благодійності нового типу.

Виклад основного матеріалу. Благодійна активність, як складова діяльності підприємців XIX-XX ст. є також важливою для розуміння ідентичності та ієрархії цінностей певних груп. Зокрема це стосується євреїв, через специфіку їхньої релігійної приналежності. В юдаїзмі благодійність, стимульована релігійною необхідністю бути милосердним до бідних, а також ідеєю, що багаті повинні ділитися частиною заробленого з менш щасливими людьми, була важливою частиною суспільного життя в домодерну добу. Вона також визначала респектабельність у товаристві [1, Р.192]. В XIX столітті портрет благодійника змінюється. Імплицитною ціллю благодійності стало соціальне конструювання та вплив на бідних. Метою благодійника стає не просто нагодувати бідних людей, але, насамперед, заохотити їх до роботи, навчити ощадливості і забезпечити політичну лояльність. Для підприємців та банкірів благодійність була важлива як символічний капітал, який дозволяв краще інтегруватися у суспільство. При цьому важливими є вибір мети та засобів здійснення благодійності і риторика філантропів, як маркери

ціннісних орієнтирів середнього класу [2, S.391]. Зміна традиційної моделі ситуативної благодійності, на благодійність заплановану у Західній Європі припадає на XIX ст. Патерналістське ставлення до робітників, а також віра в те, що орієнтація на молодих людей забезпечить більшу ефективність призвели до зміни методів та стратегій. Серед нових стратегій, можна також відзначити спосіб збору грошей. В новому типі благочинності це організація добродійних балів, публікація брошур, жіночі комітети, як у випадку єврейських еліт Петербурга. У випадку столиці Росії, ще однією з характерних рис була орієнтація не на місцевих євреїв, а на тих, хто жив у смузі осілості [3, P.146].

Питання оригінальності єврейської благодійності, трохи підважує факт, що в XIX ст. єврейські благодійні організації, такі як Альянс Ізраеліт чи фундація барона Ротшильда наслідують французькі моделі та стратегії благодійництва. З кінця XVIII ст. серед єврейських філантропів поширюється ідея благодійництва, як центрального для консолідації єврейства. Гаскала сприяла тому, що ідеї благодійництва починають включати в себе концепції зміни занять серед євреїв для їхньої кращої адаптації до неєврейського суспільства. Світська освіта та продуктивні професії мають сприяти включенню євреїв до суспільства та, зокрема, ліквідації бідності [4, P.105]. Як ми можемо помітити, концепції благодійності серед неєврейських філантропів та, близьких до Гаскали єврейських є дуже схожими. Частково цю схожість можна пояснити бажанням маскілів адаптуватися до суспільства, однак, можна припустити, що такі погляди виникали на певному етапі розвитку еліт (єврейських та неєврейських) та зміні їхніх поглядів на ідею благодійності. Варто також зазначити, що ці поділи не є абсолютними і діяльність одного благодійника могла підпадати водночас під різні категорії, як, зокрема, у випадку Мозеса Монтефіорі [5, 649].

Діяльність дрогобицьких благодійників

Мотив допомоги бідним з'являється у біографічних та автобіографічних текстах, які стосуються представників єврейського підприємницького кола. Здебільшого це вимога формули, необхідна деталь у біографії. Ашер Зеліг Ляутербах, підприємець, згадує благодійну активність в біографічних зарисах своєї сім'ї, підкреслюючи безкорисливість та анонімність благодійництва. Наприклад він описує історію своєї бабусі Ханни, яка продала всі коштовності для того, щоб допомогти «бідним народу ізраїльського» [6, P.11], згадує своїх батьків, дід яких «був відкритим для всіх» [7, P.88]. В некролозі своєї дружини Хаї Басі (1820-1890) він перш за все зазначає, що вона завжди простягала руку допомоги і намагалася, щоб ця допомога була анонімною. Власне дружина надихнула Ляутербаха побудувати дім навчання та молитви, де власноручно подавала чай [6, P.19]. Автор підкреслює, що ця допомога стосувалася саме євреїв.

Згадки про благодійність людей безпосередньо пов'язаних з бізнесом (які становлять групу нашого зацікавлення) також з'являються в творах і спогадах про них. В тексті на пам'ять Самуеля Апфеля, головного бухгалтера фірми «Гартенберг, Гольдгаммер, Ляутербах» відзначення благодійної активності покійного займає значну частину тексту. Одним з лейтмотивів позитивної оцінки Самуеля Апфеля є те, що йому було «простіше давати, аніж отримувати». Апфель, зокрема був

засновником «Єврейської народної кухні» і головою «Жіночого товариства» [8, S.19]. В заповіті Апфель наказує створити з його грошей благодійний фонд і назвати його іменем. Така практика була досить популярною, зокрема створення благодійних фондів у своїх заповітах відзначили дрогобицькі єврейські підприємці Гірш Гольдгаммер і Мозес Гартенберг [9; 10]. Благодійна діяльність становила невід'ємний елемент портрету людини з високим суспільним та майновим статусом при цьому її значення могло виходити за межі єврейської спільноти. Так, про благочинну діяльність дружини підприємця Мозеса Гартенберга Отилії Гартенберг схвально відгукувалася і неєврейська преса. Зокрема «Кур'єр Дрогобицький» в 1914 році випустив статтю з нагоди річниці смерті благодійниці. Автор високо відзначив турботу Отилії Гартенберг про знедолених, зокрема згадавши дім старців, однак оминув будь-які згадки про єврейське походження благодійниці [11, S.1]. Хоча благодійна діяльність Отилії Гартенберг була скерована, здебільшого, на єврейське населення (при будинку старців, наприклад, був лише єврейський молитовний дім), сам факт філантропської діяльності підкреслював її високе суспільне становище у громаді.

Організаційно єврейська благодійність у Дрогобичі здійснювалася навколо декількох товариств. Напрямки благодійності були досить традиційними, як для єврейських, так і для неєврейських підприємців ХІХ ст., а саме освіта, шпиталі і організація їдалень для бідних. Всі ці напрямки дозволяли заповнити прогалини у державній політиці, коли охорона здоров'я чи освіта часто були залишені приватним ініціативам. «Єврейська народна кухня» заснована в 1867 році об'єднувала лідерів громади – Герша Гольдгаммера, Александра Шорра, Самуеля Апфеля, Шулема Шраера та інших. Метою організації було готувати кошерні страви для єврейської бідноти і розповсюджувати їх у холодну половину року з листопада по березень за найдешевшими цінами [12, S.1]. В 1892 році товариство змінило назву з «Єврейська народна кухня» на «Загальна народна кухня», що демонструє відхід від благодійництва, орієнтованого виключно на своїх одновірців [12, S.14].

Важливою благодійною інституцією у середньовіччі та в ранньомодерну добу був єврейський – хекдеш. Такі організації, які поєднували в собі шпиталь та притулок для бідних були осередками благодійності. В ХІХ ст. цю роль переймають на себе єврейські шпиталі. Про важливість шпиталю в Дрогобичі, свідчить перш за все місце, яке він займає в різних текстах, що стосуються благодійності. Зокрема, Ашер Зеліг Ляутербах, важливий єврейський підприємець, згадує про свої спроби організувати шпиталь у Дрогобичі у автобіографії. Шпиталь для бідних ізраелітів було відкрито в 1860 році, він містив 17 ліжок, що було досить небагато (для прикладу, схожий шпиталь у Бродах мав 80 ліжок) [13, S.622]. Шпиталь у Дрогобичі був потрібен, в тому числі, з огляду на близькість фабрик та існування потенційно небезпечних ситуацій. В 1867 році Ашер Ляутербах у газетній публікації згадує, що у дрогобицькому шпиталі лікуються євреї, які постраждали при пожежі на шахтах [14, S.246]. Цей проект виявився не дуже вдалим, оскільки, за словами Ляутербаха «недоброзичливці не дозволили його утримувати». Відкрити новий єврейський шпиталь вдалося лише в 1898 році, за кошти іншого підприємця, Мозеса Гартенберга та його дружини Отилії Гартенберг [15, S.14]. Відкриття було

приурочене до ювілею Франца Йосифа. Очевидно, однією з причин відкриття окремого єврейського шпиталу була необхідність забезпечити євреям доступ до кошерної їжі. Так, у критичній статті газети «ГаМагід» автор критикує дрогобицьку громаду, за те, що вона не спромоглася побудувати окремий єврейський шпиталь, і євреї змушені їсти некошерну їжу в християнському і загалом, почуваяться закинутими [16, S.5]. В 1888 році підприємець Мозес Гартенберг та його дружина Отилія (в документі Хая Тіля) заснували дім для вбогих старих у Дрогобичі на 18 ліжок, який своєю метою та структурою також нагадував традиційні єврейські заклади [10, S.1].

Освіта була одним з найважливіших напрямків благочинності, як і в єврейському, так і в неєврейському середовищі. Значення освіти та школи у єврейському середовищі, втім, було особливим, з огляду на традицію вивчення Тори. Але, наприкінці ХІХ ст. підхід і ставлення до освіти змінюється. Школи та їхнє спрямування стають полем битви поміж маскілами і ортодоксами.

В 1874 році у Дрогобичі було засновано єврейську школу. Гроші на будівництво та утримання (2300 флоринів) виділив муніципалітет, решту грошей було зібрано за допомогою спеціального комітету, до якого увійшли Цві Гольдгаммер, Мордехай Беріш Гольдберг, Нахум Фрідман, Шломо Ляутербах, Шломо Ротенберг, Лейб Йосефберг, Еліаху Феєрштайн, Мендель Маурер, Нірш Хіос, Йозеф Ляутербах, Зеліг Ляутербах, Ліпе Бергверк, Йона Кухмеркер, Арон Зупнік і районний міністр Дзернік [17, S.76].

В 1879 році єврейську школу відкрила громада Борислава. При заснуванні школи були присутні також представники з ради міста і католицькі каноніки. Присутній пан Гомберг з Дрогобича заявив, що відкриття єврейської школи є підтвердженням того, що ізраеліти Борислава розуміють цінність освіти і ствердив, що вони безсумнівно мають бути рівними громадянами держави [18, S.4]. Цей випадок демонструє наскільки важливою була освіта для репрезентації єврейської громади в очах неєврейського оточення, зокрема для тих груп громади, які знаходилися під впливом єврейського просвітництва – Гаскалі. Нижче ми розглянемо освіту в контексті благодійництва більш детально.

Дружини підприємців приймали активну участь у благодійній діяльності Дрогобича, в основному як членкині власних жіночих товариств. Однією з найактивніших благодійниць була Отилія Гартенберг, дружина Мозеса Гартенберга. Вона була президентом «Жіночого товариства», яке долучалося до допомоги бідним людям через збір коштів чи організацію благодійних балів, кошти з яких мали йти для «бідного єврейства» [19, S.7]. Втім, жіноча благодійність існувала окремо і не була поєднана з більшими благодійними товариствами. Характерно, що навіть головою «Жіночого товариства» був чоловік, Самуель Апфель.

Важливою є проблема «правильної» і «неправильної» благодійності, як вона з'являється в джерелах, зокрема єврейських. Як один з прикладів можна взяти фінансування Самуелем Апфелем будівництва огорожі навколо єврейського цвинтаря у Дрогобичі. У промові на його смерть роботу над цим очікувано розцінюють як вияв благодійності, оскільки від мертвих не чекають вдячності, а значить добрі наміри не затьмарені бажанням похвали [8, S.12]. Однак дописувач

газети «ГаМагід» критикує почин Апфеля, стверджуючи, що мешканці міста, які мають багато грошей повинні піклуватися не про мертвих, а про живих і відбудувати єврейський шпиталь, який уже деякий час лежить в руїнах [16, S. 5]. Заяви про «правильну» і «неправильну» благодійність дозволяють помітити поділи всередині громади, адже різні групи надавали пріоритетність різним видам благодійництва. Так, у статті в газеті ортодоксальної організації «Махзікей ГаДат» критикують єврейських підприємців у озокеритній індустрії – Ердгайма, Померанца, Корнгабера та Барбаша за те, що вони роздали бідним п'ять тисяч помаранчів. З точки зору автора статті, більш пріоритетною є підтримка школи «Талмуд Тора» та турбота про бідних дітей [20, S. 6]. У випадку Дрогобича та Борислава на прикладі взаємної критики стратегій благодійності можна спостерігати розподіли всередині єврейської громади.

Окремим видом діяльності, яку частково можна зарахувати до благодійності було створення братських кас при фабриках. Ці заклади, існування яких стало результатом нового гірничого законодавства 1888-1889 рр. мали страхувати робітників в разі хвороби, нещасних випадків чи непрацевдатності. Так, в 1894 році існувало п'ять таких кас. Серед них були каси при єврейських фабриках, зокрема при копальнях товариства «Гартенберг, Ліберман і Вагман», при копальнях «М. І. Корнгабер і Компанія», а також у Волянці, при копальні Йозефа Лібермана існувала каса провізійна (не для хворих). Кожна каса мала свій шпиталь. Шпитали з трьох кас – Галицького кредитного банку, Французької компанії та «Гартенберг, Ліберман і Вагман» разом мали 51 ліжко [21, 10]. Хоча братські каси не були частиною системи благодійних товариств, функції, які вони здійснювали у спільноті були близькими до функцій благодійних товариств нового типу.

Діяльність «Альянс Ізраеліт» та фундації барона Гірша

Благодійність капіталістичного типу у Дрогобичі, насамперед, була пов'язана з іноземними компаніями та організаціями, головним з яких було французьке відділення «Альянс Ізраеліт». Ця благодійна організація, заснована у Парижі в 1860-му році однією з основних, хоча й непроголошених цілей, бачила допомогу євреям у тому, щоб бути прийнятими довколишнім середовищем [22, P. 7]. Центральний офіс організації мав на меті допомагати євреям бідніших провінцій, зокрема й Галичини. Водночас, міжнародний характер організації допомагав консолідувати євреїв у різних країнах. Вперше місцеве відділення Альянсу в Дрогобичі згадане в 1867 році і серед членів згадані Ашер Зеліг Ляутербах, Гірш Гольдхаммер, Александр Шор, Шмуель Апфель і Якоб Сегаль [23, S. 93]. Повний список членів може показати нам усіх найактивніших учасників місцевої еліти.

Однією з найважливіших ділянок діяльності Альянсу було сприяння єврейській світській освіті (що включала в себе викладання іврити). В 1887 Альянс через філантропічні зусилля барона Гірша заснував школу у Волянці, одному з найважливіших районів індустріального Борислава. На початку школа прийняла 118 дітей (в тому числі 13 християн) [24, S. 59]. Враховуючи, що більшість єврейського населення становили робітники, можемо розуміти стратегію діяльності барона Гірша в Дрогобицькому та Бориславському регіоні. Важливо, що до благодійної діяльності Альянсу долучалися іноземні фабрики регіону, наприклад Французька

Компанія, яка займалася видобуванням воску. Зокрема, в 1888 році Компанія організувала святковий вечір, на якому було оголошено про збір грошей на одяг для бідних дітей зі школи барона Гірша [25, S. 6].

В 1897 році у бориславській школі барона Гірша вчилися 500 дітей. Окрім того, представники місцевої еліти позитивно ставилися до ідеї школи. Ліпа Шутцманн, який був бургомістром та головою гміни посприяв передачі землі, яка належала гміні до школи. Часопис шкіл Гірша «Гамаор» позитивно відгукнувся про цю подію, зокрема зазначивши, що земля у Бориславі є капіталом і можливістю збагатитися, а тому передача її на школу має важливе значення [26, S.130].

В 1898 році школа барона Гірша звернула свою діяльність на самих робітників. Газета «Гамаор» оголосила про набір на вечірні курси для наглядців копалень. Організація курсів була спричинена новими вимогами уряду, згідно з якими, наглядчі повинні були володіти державною мовою і здати екзамен. Важливим у цих курсах є те, що наглядчі, яким загрожувала втрата праці, самі звернулися з проханням допомоги до місцевого комітету школи Гірша, який у відповідь організував курси, слухачами яких стало 250 осіб. Автор статті підкреслює важливість Борислава, а зокрема єврейських робітників залучених в індустрію для Галичини загалом, оскільки своїм прикладом вони руйнують негативний стереотип єврея, який не хоче працювати фізично [27, S. 75].

Фундація барона Гірша була однією з організацій, яка перша відгукувалася на кризові ситуації у Бориславі. Наприклад, в 1892 році сто бориславських родин опинилися без заробітку через зниження видобування озокериту і вирішили звернутися до барона Гірша через «Альянс Ізраеліт» з проханням надати кошти на еміграцію та заснування колонії «Борислав» [28, S.1]. У 1898 році під час великої кризи промисловості, коли без роботи залишилися вже декілька тисяч робітників, фундація барона Гірша надавала кошти для підтримки голодуючих родин [29, S.7]. Характерно, що у більшості випадків преса намагалася подати заходи порятунку, як ініціативу самих робітників.

Висновки. В другій половині XIX ст. в Дрогобичі були присутні водночас різні моделі благодійності. Перш за все – це були приватні ініціативи та фундації підприємців, а також організації, які займалися опікою над бідними. Основними напрямками благодійної діяльності стали шпиталі та школи, а також збір грошей на бідних євреїв. Характерно, що до кінця століття організації у своїй діяльності починали декларувати підтримку не лише євреїв. Незважаючи на присутність у Бориславі декількох тисяч робітників, останні не ставали предметом зацікавлення дрогобицьких філантропів. Натомість благодійністю, орієнтованою на робітників займалися «Альянс Ізраеліт» та фундація барона Гірша. Така благодійність була радше характерна для організацій нового типу, які ставили собі за мету соціальне конструювання і вплив на робітників, а не лише підвищення власного статусу. Те що у Бориславі нова благодійність була представлена західноєвропейськими організаціями може свідчити про специфічний шлях розвитку Галичини і вплив на неї західних моделей соціальної поведінки.

Список літератури: 1. *Weissbach L.S.* The Nature of Philanthropy in Nineteenth-Century France and the mentalité of the Jewish Elite// *Jewish History*. – 1994. – Vol. 8. No. ½. – pp. 191-204. 2. *Lindner R.* Unternehmer und Stadt in der Ukraine, 1860-1914//L.Lindner. – Konstanz: UVK Verlagsgesellschaft, 2006. – 555 s. 3. *Nathans B.* Beyond the Pale: The Jewish Encounter with Late Imperial Russia//B.Nathans. – Berkeley: University of California Press, 2002. – 424 p. 4. *Penlar, D. J.* Shylock's children□: economics and Jewish identity in modern Europe//D. J. Penlar. – Berkeley: University of California, 2001. – 374 p. 5. *Green A.* Rethinking Sir Moses Montefiore□: Religion, Nationhood, and International Philanthropy in the Nineteenth Century//*American Historical Review*. – 2005. – pp. 631-658 6. *Lauterbach L.* Chronicle of the Lauterbach family: bibliographical notes// L. Lauterbach. – Jerusalem, 1948. – 80 p. 7. *Ляутербах З.* Автобіографія//З.Ляутербах//Сефер зікарон лі-Дрогобіц, Боріслав ега-севіва; ред. Н.М.Гельбер. – Тель-Авів: Іргун Йоце Дрогобіц, Боріслав ега-севіва, 1959. – с.84-88. 8. *Schorr A.* Dem Andenken des am 15. December 1891 in Gott entschlafenen verdienstvollen Gemeindemitgliedes Samuel Abel Apfel: in Pietät und Dankbarkeit gewidmet vom Ier. Cultus-Vorstand in Drohobycz//A. Schorr. – Drohobycz, 1891 – 24 s. 9. *ЦДІАЛ – Ф.165.* – Оп.10а. – Спр.301 – 2 арк. 10. *ЦДІАЛ – Ф. 165.* – Оп.10а. – Спр.296- 4 арк. 11. *Z powiatu//Tygodnik Drohobucki.* – 23 Marca, 1912. – S.1. 12. *ЦДІАЛ – Ф. 146.* – Оп. 25. – Спр.137 – 15 арк. 13. *Szematyzm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem na rok 1870.* – Lwów: z c.k. galicyjskiej drukarni rządowej, 1870 – 814 s.14. *Ляутербах Зеліг.* Дрогобіч//Іврі Анохі. – 7 червня, 1867. – с.246-247 15. *Kronika//Nafta.* – 1 stycznia, - 1899. – Nr1. – S.14 16. *Іцхак Овен.* Міхтавім МеГаліція//Гамагід. – 10 Децембер, 1891. – С.5 17. *Gelber M.* History of the Jews of Drohobych. – Tel-Aviv: Association of former residents of Drohobycz, Boryslaw and Surroundings, 1959. – 114 p. 18. *Vermischte Nachrichten.* Boryslaw//Der Israelit. – 21 Februar, 1879. – S.4 19. *Lokal Bericht//Drohobyczer Zeitung.* – 16 Februar, 1884. – S.7. 20. *Хадашот//Махзікей Гадат.* – 3 Фебруар, 1888. - С.6. 21. *Statystyka przemysłu i górnictwa naftowego w Galicyi w roku 1894//Nafta.* – 20 maja 1896. – Nr1. –S.10 22. *Horowitz B.* Jewish philanthropy and enlightenment in late Tsarist Russia//B. Horowitz. – Seattle: University of Washington Press, 2008. – 342 p. 23. *Autriche//Bulletin de l'Alliance Israélite Universelle.* – July 1, 1867. – p.93. 24. *Rędziński K.* Fundacyjne szkolnictwo żydowskie w Galicji w latach 1881-1918//K.Redzinski. – Czestochowa: Wyzsza Szkola Pedagogiczna w Czestochowie, 1997. – 178 s. 25. *Lokal Bericht//Drohobyczer Zeitung.* – 5 Jänner, 1888. – S.6. 26. *Elwer J.* Korespondencye. Boryslaw//Hamaor. – 1 grudnia, 1897. – S.130. 27. *Elwer J.* Korespondencye. Boryslaw//Hamaor. – 1 lipca, 1898. – S. 75. 28. *Die Redaktion.* Die 100 Familien-Auswanderung aus Borislaw//Drohobyczer Zeitung. – 10 Juni, 1892. – S.1. 29. *Die Jüdischen Bergarbeiter von Boryslaw//Der Judischer Arbeiter.* –1898. –1 Oktober. – S.7.

Надійшла до редколегії 9. 05. 2013 р.

УДК 334.722.2:177.8(477.83-2) «1861/1900»

Благодійна діяльність єврейських підприємців Дрогобича як індикатор модерності / В. К. Москалець, здобувач, Докторська Школа НаУКМА // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми історії України. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2013. - №. 25 (998) – С. 86-92. Бібліогр.: 29 назв.

Автор анализирует благотворительную деятельность еврейской общины Дрогобыча и Борислава, в частности предпринимателей во второй половине XIX века. Статья ставит за цель продемонстрировать харитативные стратегии и направления деятельности как организаций, так и частных лиц а также выявить роль западноевропейских обществ в изменении этих стратегий.

Ключевые слова: благотворительность, еврейское общество, госпитали, школы, социальное поведение.

Author analyses philanthropical activity of the Jewish community in Drohobych and Boryslaw, focusing on entrepreneurs in the second half of the XIXth century. The article aims to demonstrate charitable strategies and directions of the activity both of organizations and private philanthrops. Another point is to understand the role of Western European organizations in change of these strategies.

Keywords: charity, the Jewish community, hospitals, schools, social behavior.